

Posudek vedoucího bakalářské práce

Anna Wurmová

Povídky Vasyla Stefanyka z pohledu modelace postavy

Autorka bakalářské práce si jako předmět svého zájmu zvolila dílo klasika ukrajinské literatury Vasyla Stefanyka a na příkladech deseti povídek z prvního prozaikova tvůrčího období (1897 – 1900) se pokusila analyzovat jeden z prvků spisovatelovy literární dílny – způsob modelace postavy.

Vasyl Stefanyk započal svoji tvorbu na přelomu 19. a 20. století, v období, které se neslo na jednu stranu ve znamení zpochybňování dosavadní tradice, narušení narodnického diskursu, popírání zažitých hodnot a na druhou stranu ve snaze tyto hodnoty „zachránit“, vybojovat boj s „neznámým“, „moderním“. Záchrana národní identity, základní „existenční“ problém v podobě jazykové otázky i další „sebezáchovné“ snahy odčerpaly energii, která mohla být nasměrována na recepci západoevropských moderních filozofických a literárních směrů. Nedůvěra k „cizímu“ a „neznámému“ byla v této situaci pochopitelná a lpění na tradičních a osvědčených metodách bylo logickou snahou zajistit určitou stabilitu. Přesto zvláště mladší generace strádala po něčem neotřelém, co by jinak zakonzervované zájmy rozšířilo. Toto období se tak stalo kromě jiného i obdobím pokusů a inovací. Dílo V. Stefanyka je jedním z takových pokusů rozčeřit stojaté vody narodnické literatury a tvoří ostrý kontrast k dosavadní tradiční tvorbě.

Autorka práce se v kratičkém úvodu snaží přiblížit situaci v literatuře, která předcházela období, v němž V. Stefanyk tvořil. Vrací se zpět až k počátkům novodobého ukrajinského písemnictví, tedy k dílu Ivana Kotljarevského a následně stručně charakterizuje významné posuny v literární oblasti. Úvod s takto širokým záběrem je ovšem problematický z toho důvodu, že jeho délka je omezena délkou celé práce, což má za následek, že autorka je nucena používat příliš zjednodušující a zobecňující tvrzení. Takto stručné zhodnocení situace pak působí spíše jako náčrt k textu rozsáhlejšímu.

V první kapitole nazvané „Boj tendencí“, místo Stefanyka v literárním procesu doby“ se autorka o něco podrobněji zabývá literárním klimatem v době, kdy V. Stefanyk započal svou tvůrčí dráhu. Správně upozorňuje na politizaci kulturního života Ukrajiny a idealizaci venkovského obyvatelstva, což byly prvky, které velmi výrazně ovlivnily podobu literárního díla. Zároveň zmiňuje některé významné spisovatelské osobnosti (Čeremšyna, Martovyč, Kobyljanská), které se sice „přímo nevzdávaly zobrazování venkova, přesto alespoň měnily způsob psaní“ (s. 8). Jak upozorňuje autorka - „v jejich popisech začínaly hrát významnou roli naturalistické detaily, přibližovaly morální úpadek venkova a svoji pozornost obracely k drobnější, méně rozsáhlé tvorbě a příběhům.“ (s. 8) K této linii se řadí i tvorba V. Stefanyka, jejíž základní charakteristiku zde autorka rovněž podává.

Hovořit o ukrajinském „expresionismu“ prvních dvou desetiletí 20. století znamená hovořit o V. Stefanykovi, který je považován za nejvýznamnějšího představitele tohoto směru. Literární kritička O. Černenko ve své monografii *Експресіонізм у творчості Василя Стефаника* (1989) upozorňuje na několik korespondujících charakteristických

znaků jeho tvorby a evropského expresionismu. Z této monografie čerpá A. Wurmová ve druhé a třetí kapitole a pokouší se kromě velmi stručného nastínění základních obecných rysů expresionismu (kapitola „Expresionismus – obecné rysy“) upozornit i na spojitost Stefanykovy tvorby s tímto literárním směrem (kapitola „Expresionismus v díle Vasyla Stefanyka“). Souvislost ovšem sleduje jen velmi zběžně a zabývá se spíše jednotlivými rysy Stefanykovy tvorby bez zvláštního zdůraznění této propojenosti, čímž vytváří nesoulad mezi názvem kapitoly a samotným textem. Navíc, tato kapitola se tak prakticky překrývá s kapitolou následující („Literární styl Stefanykovy expresionistické tvorby“), v níž se autorka zabývá specifickými rysy Stefanykova stylu. Ty ovšem na mnoha místech popisuje značně nekonkrétně, konstatuje spíše „co“ Stefanyk čtenáři prezentuje, ale nezaměřuje se na to „jak“ tvoří, nechává tedy do značné míry skrytu prozaikovu dílnu a způsoby tvorby, případně pouze klouže po povrchu tvůrčí metody, ale nepouští se do dané problematiky hlouběji. Ve čtvrté kapitole („Modelace postavy ve Stefanykových krátkých sociálně-psychologických novelách“) autorka přistupuje k samotné analýze modelace postavy, upozorňuje na její dynamický charakter, načrtává proporce mezi popisem vnitřního a vnějšího těla postavy, zmiňuje využití metafor k popisu postav apod. Zabývá se i kompozicí povídek, do níž se „promítá hrdinova snaha k nalezení identity a smyslu života.“ (s. 17). Text ovšem působí velmi nevyrovnaným dojmem, jako by autorka nesoustředěně a nesouvisle těkala po jednotlivých rysech prozaikovy tvorby bez vytvoření užších souvislostí a vazeb.

Náčrt prozaikovy tvůrčí metody, jak jej autorka ve zmíněných kapitolách prezentuje, by byl v pořádku, pokud by se v následující části textu (kapitola „Stefanykovy novely a jejich hrdinové“) objevil detailnější a důkladně doložený rozbor jednotlivých povídek. Ten ovšem autorka poskytuje ze dvou třetin pouze v podobě převyprávění děje vybraných próz, což je nedostatečné. Komentář, který doprovází četné citace z jednotlivých děl, víceméně pouze o něco podrobněji komentuje děj, ale to, jakým způsobem prozaik v konkrétních případech postavu „vytváří“, zůstává nedotčeno. Nejlépe se jí daří analýza novely „Kamenný kříž“, v níž Stefanyk reaguje na emigraci západoukrajinských rolníků do Kanady na konci 19. století a povídky „Basarabové“, která řeší téma dědičného hříchu, viny a trestu. Zde si autorka všímá symboliky, věnuje se autorově metodě vytváření „dramatismu“, zabývá se sledem, v němž jsou jednotlivé prvky komplexu postavy v textu aktivovány. V krátkém závěru autorka vytváří pouze jakýsi zestručněný inventář toho, co bylo výše popsáno v jednotlivých kapitolách.

Z celé práce je zřejmé, že přestože A. Wurmová prostudovala značné množství primární i sekundární literatury a přistoupila k danému tématu s velkou pečlivostí, výsledek působí nevyrovnaným dojmem, který je navíc místy posílen nezdařilými formulacemi a překlady ze sekundární literatury. Celkově tedy hodnotím práci známkou d o b ř e.

14.6. 2007

Tereza Chlaňová